

İTALYA'DA TARIMSAL KOOPERATİFÇİLİĞİN TARİHÇESİ*

Çeviren :
Doç. Dr. Rıdvan KARALAR

I— TOPLUMSAL VE EKONOMİK KÖKENLER

İtalya'da tarımsal kooperatifçilik, 19. Yüzyılın son on yıllarında başlamış ve 20. Yüzyılın ilk çeyreğinde sağlam temellere oturmuştur.

Tarımsal kesimin ve kentsel sınıfların gereksinmelerine bağımlı olarak, kooperatifçilik çeşitli alanları kapsamıştır:

- a) Emek ve ürün
- b) Ürün toplama; depolama ve işleme
- c) Tarımsal girdilerin sağlanması
- d) Kredi sağlanması
- e) Sigorta

1. Emek kooperatifleri, 19. Yüzyılda, büyük bir işsizliğin bulunduğu sıralarda sendikaların etkisiyle kurulmuştur. Bu koope-

(*) *Agricultural Cooperation in the EEC*, (EEC Studies, Brussels, 1967), s. 33-37.

ratifler ya doğrudan doğruya toprağı ekmişler ya da yapılan işi geliştirip, biçimini değıştirmişlerdir.

Tarım emekçilerinin ilk kooperatifi 1883'te Ravenna'da kurulmuştur. 1884 yılında, Federico Bazzini önderliğindeki bu kooperatif, Ostia, Fiumicino, Isola Sacra ve Maccarese de kurulup gelişti. Tarımsal emek kooperatifçiliğinin uyguladığı kolektif kiralama biçimi, ekilebilir, geniş bir alanın sulanmasında ve geliştirilmesinde önemli bir yer tutmuştur.

Tarımsal emekçilerin tümüyle güvenlikten yoksun olmalarının yanı sıra, o günlerde büyük toprak sahipleri ile köylüler arasında yer alan ve toprağı kiralayan yada ortakçı olan «genel çiftçi» adındaki bir aracı türünü de göz önünde tutmak gerekiyordu. Bu alandaki kooperatif hareketin tüm uğraşı, bu araçları ortadan kaldırma konusunda yoğunlaşmıştı.

Kollektif kiralama, 19. Yüzyılın sonları aşıldıktan sonra - Sicilya'dan sonra - Lombardiya, Ravenna ve Emilia ve Latium'da yayılmıştır.

Sosyalistler ve Katolikler, kolektif kiralamanın özendirici olarak çalışmışlardır. Sosyalistler, yapılan işin toprağı bölmeden ortaklaşa olarak yürütülmesine önem vermişlerdir. Katolikler, toprağı parçalayarak, çiftçiler arasında dağıtmayı yeğlemişlerdir.

2. İtalya'da ürünlerin depolanması ve işlenmesi konusundaki kooperatifler, genellikle iki temel ürünü ele almışlardır: Süt ve şarap (mandra ürünleri ve peynir kooperatifleri, şarap kooperatifleri ve benzer kooperatif kuruluşlara «enopoli» adı verilmiştir). Yağ çıkarma kesimindeki sıkma ve yağ çıkarma kooperatiflerinin eylemleri, üzerinde durulmayacak ölçüde önemsiz sayılabilir.

a) İlk kooperatif şarapçılık, 19. Yüzyılın sonlarında üzüm fiyatlarının desteklenmesi ve üzüm üretiminin geliştirilmesi amaçlarıyla başlatılmıştır.

Bu kooperatiflerin sayısı, 1910'da 41'e, 1922'de 62'ye yükselmiştir. Bu zamana değin, hareket aşağı yukarı tümüyle ülkenin kuzeyinde yoğunlaşmıştır. Oysaki, Güney İtalya'da kooperatifçilikte zengin deneyimler elde edilmişti - Sözelimi, Corato (Bari) da, 1885 yılında kurulmuş kooperatif şarap üretimi gibi-

1922-1932 yıllarını kapsayan on yıllık dönemde hızlı bir gelişme olmuştur: 1932 yılının sonunda 132 şarap kooperatifi bulunuyordu. Bunların % 60'ı Venezia ve Emilia'da kurulmuştu.

1932'den sonra, 2 Eylül 1932 tarih ve 225 nolu yasaya göre, 1932-1934 yılları arasında yörel şarap üretme kooperatifleri (Consorti) tarafından kurulan «enopoli»ler, üzümlerin ortak olarak sıkılmasını gerçekleştirdiler. Gerçekte, «enopoli»ler önceki kooperatiflere göre daha ileri bir rol oynadılar ve üzüm yetiştiricileri adına onların üzümlerini sıktilar.

Yörel şarap üretme «Consorti»leri, 2. Dünya savaşının sonunda yasaklandı. Ancak, tarımsal «consorzi»ler ve bunların federasyonları tarafından «enopoli»lerin kuruluşu sürdürüldü. Bu «enopoli»ler, eski şarap kooperatifleriyle aynı amacı güden tarımsal kooperatiflerdi. Bu nedenle, şarap kesimindeki kooperatifçilik hareketinden söz ederken, «enopoli» ile öbür şarap kooperatiflerini ayrı düşünmek gerekir.

b) Özellikle, dağlık yörelerde yaşayan halkın kurduğu «lat-teria turnaria» adı verilen kuruluşlar üretici aileler arasında belirli bir plan gereğince süt toplamayı örgütlemişlerdir. Bunlar kooperatifçiliğin örnekleridir. Bu örgütler ilk önce, Osoppo ve Friuli'deki küçük üreticilerce 1806 yılında kurulmuştur.

Daha sonraları, bu ilkel ve geleneksel örgütlenme biçimi, özellikle Venezias, Lombardy ve Emilia'da çok daha ussal toplumsal ve ve ekonomik örgütlenmelere yol açmış, sütün işlenmesi ve dağıtılması amaçlarını güden «süt ürünleri kooperatifleri»nin öncülüğünü yapmıştır.

3. Tarımsal girdilerin sağlanması gereksinmesi 19. Yüzyılın ikinci yarısında, ekim ve hayvan yetiştirme yöntemlerinin çağdaşlaştırılması zorunluğuna dayanmaktadır. Sözelimi, tarımcılar ve çiftçiler arasında propoganda ve teknik bilgilemenin kimyasal gübre kullanımını arttırmada rol oynadığı görülmüştür. Bunu sağlamak için 23 Aralık 1866 tarih ve 3452 sayılı Krallık buyruğu, çiftçi birliğinin kurulmasını zorunlu kılmıştır. Bu daha önceki Piedmont hükümetinin düşündüğü bir konuydu.

Böylelikle, birlik konusundaki olumlu düşünceler gelişmeye başlamıştır. Bu sıralarda sendikacılık da temellerini güçlendirmekteydi.

Bu geçmiş ikeriye götürücü olarak, öncüler i arasında Giovanni Raineri'nini de bulunduğu bir hareket ortaya çıktı. 10 Nisan 1892'-de bu öncüler Piacenza'da «Federazione İtaliana dei Consorzi Agrari»yi «Consorzi Agrari» (İtalyan Federasyonu) kurdular. Federasyon, 17 tarımsal birlik ve 33 kişi tarafından imzalanan bir belge ile kuruldu. Kayıtlı kapital her biri 25'er lirelik, 157 paydan oluşan 3925 liretti.

Yıl sonuna değin, federasyona katılan kuruluş sayısı 58'e çıktı. 1925'te federasyonun 26519 paylı 953 kuruluşu ve 2486042 lirelik varlığı bulunuyordu. Federasyona katılan üyelerin sayısı 350.000'e ulaşmış ve yıllık toplam ürün satışı bir milyar lireti aşmıştır.

1930'larda yeni bir dönem başladı. Federasyona katılan kuruluşlar, girdilerin daha ekonomik ve daha ussal biçimde toplu olarak sağlanabilmesi için örgütlenme ve çalışma amacına yöneldiler.

«Consorzi Agrari» Federasyonu, savaş zamanı gereksinmelerinin karşılanması dönemine dek bağımsız olarak kooperatif eylemlerini geliştirdi. 5 Eylül 1938 tarih ve 1593 nolu yasa ile 2 Şubat 1939 tarih ve 159 nolu yasa, Federasyonu genel çıkarlar için çalışan bir kamu kuruluşu biçimine dönüştürdü.

7 Mayıs 1948 tarih ve 1235 nolu yasa, tarımsal «Consorzi» lerin ve bunların ulusal federasyonunun kooperatif niteliğini geri getirdi.

4. İtalya'da tarım kredi kooperatifçiliğı 19. Yüzyılın sonlarında başladı.

Leone Wollemborg, Padua'da Raiffeisen tipi kooperatifçiliğı savunan ve kuran kişidir. İlk kırsal banka, bu kişi tarafından 1883 yılında Loreggia'da kurulmuştur. Beş yıl içinde, Wollemborg, çoğunluğu Venezia'da olmak üzere 50'ye yakın bu tür banka kurmuştur. 1886 yılında Padua'da Kırsal Bankalar Federasyonu'nu oluşturmuştur.

Luigi Cerrutti adlı bir rahip de kırsal bankaların öncülerindendir. Bu rahip, Alman modelini tümüyle uygulamış ve bu tip kooperatifleşmenin törel ve dinsel niteliklerine ağırlık vermiştir. 1897'nin sonuna dek Wollemborg'un Kuruluşlarına karşı kendi kuruluşlarını geliştirmiş, bu tarihlerde 125 banka ve 779 katolik bankasını kapsayan bir birlik kurmuştur.

Cenova (1892), Roma (1894) ve Turin (1896) Katolik Kongreleri, Luigi Cerutti'nin Hristiyan-Sosyalist düşüncelerine daha da ileri yer verdi. İşlerliği olan tek yörel ve federal örgüt Cerutti'nin yönetimindeydi. Cerutti, Wollemborg ile kırsal bankaların rolü ve özelliği konusunda uzlaşmıyordu.

5. Karşılıklı yardım tarımsal sigorta kuruluşlarının kökeni, oldukça ilkel olan karşılıklı yardım canlı hayvan sigortasına dek uzanır.

1853'de «Societa Anonim di Assicurazioni Sarde» (Sardunya Sigortacılık A.Ş.) Turin'de kuruldu. Yaşam sigortasına ek olarak, dolu ve canlı hayvan sigortası da bu kuruluşca uygulanmıştır. Yaşam sigortası değişmez primli, öbürleri karşılıklı yarar temeline dayalıdır.

1865'te karşılıklı yardım kuruluşları, Cuneo ve Come bölgelerinde çalışmaya başlamıştır.

1881'de Novara bölgesinde bir kooperatif kuruluş olarak «Societa Fra i Contadini di Galliate Novarese» (Galliate Novarese köylüleri Kuruluşu) kuruldu.

1890'da Friuli'de, Udine bölgesinde bir çok karşılıklı yardım canlı hayvan sigorta kuruluşları oluştu.

Bütün bu karşılıklı yardım kuruluşları çok yalın bir yolla çalışıyorlardı. Prim, sahip olunan hayvan sayısının belli bir oranına göre ödeniyordu. Zarar meydana geldiğinde, toplanan para bu temele göre bölüştürülüyordu.

Karşılıklı yardım kuruluşları, Marches, Umbria, Tuscany, Calabria ve Sardinia'da da kurulmuştur. Sardinia'da sigorta yalnızca ölümü kapsamıyordu; ayrıca o sıralarda yaygın olan hırsızlığı (abigeato) da kapsıyordu.

1890'ın sonlarında karşılıklı yardım kuruluşlarının sayısı Lombardy'de 38, Piedmont'ta 8, Venezias'ta 7, Liguria'da 1, Marches'da 2, Tuscany'de 1, Campania'da 1 ve Sardinia'da 5'ti.

II— ŞİMDİKİ TARIMSAL KOOPERATİFÇİLİK YASASININ KAYNAKLARI

Temel İlkeler

İlk İtalyan tarımsal kooperatifleri, Rochdale öncülerinin ilkelerine ve programlarına dayalıydı. Bunların amacı, üye çiftçilerinin artırımlarını ve paylarını kullanarak, üyelerini aracılardan spekülasyonlarına karşı korumaktı. Düşük faizli kredi verme, uygun fiyatlarla donatım sağlama, üyeler adına onların ürünlerini depolama, işleme ve satma amaçları güdülmüyordu. Bütün bu işler için yalnızca yapılan hizmetin maliyeti alınmıyordu.

Doğal olarak, bu ilkelerin tarımsal kooperatifçiliğin çeşitli dallarına uyacak biçimde ayarlanması gerekiyordu :

a) Emek ve ekim kooperatifleri bireyler arasında kuruluyor ve bireyle kuruluşu arasında üye-kooperatif ilişkisi bulunuyordu. Sonra, üye ve kuruluş arasında işçi-işveren ilişkisi ekleniyordu.

Yasal olarak ayrı olan bu iki tür ilişki, farklı bir ekonomik içerik taşımaktadır. Birinci türde, üyelik üye paylarıyla oransal bir katılmadır ve sürekli ve kurumsal bir niteliğe sahiptir. İkinci tip ilişki, üyeye-kooperatif tarafından ödenen ücretle onun emeğinin değişimini içerir.

Böylelikle, sözgelimi üyelerinin çalışması için toprak satın alan yada kiralayan kooperatiflerde yönetim iki yapıya ayrılabilir: Ortaklaşa yönetim ve bölünmüş yönetim. Birincisinde, üyelerin çalışması ortaklaşa olarak örgütlenmiştir. İkincisinde tersine, ekilecek toprak üyelere göre bir çok parçalara bölünür ve özel sözleşme hükümleri uygulanır. Bu, aile çiftliklerinin kurulmasını kolaylaştırmak için yapılır. İlke olarak, ilk biçim Marksist örgütlerce uygulanır. İkincisi ise Hristiyan-Sosyalist eğilimlilerce yeğlenir. Bu alanda kooperatifçiliğin amacı, işsizliğin sakıncalarını ve sıkıntılarını azaltmaktır.

b) Ürünlerin üretilmesi, depolanması ve işlenmesi alanında ilk mandraların ve üzüm yetiştiricileri kooperatiflerinin nitelikleri ile çağdaş kooperatiflerin nitelikleri aynıdır. Üyelerden, ürünlerinin belli bir niceliğini kooperatife vermeleri istenir. İşletme yılının sonunda her üyenin hesabında toplanmak üzere, üyenin verdiği

ürünün nicelik ve niteliğini gösteren bir makbuz verilir. Kooperatife verilen ürün, üyelerin yerine depolanır, işlenir ve satılır. Bu işlem, yasal bir ilişki olan komisyon sözleşmesine (üreticiler yerine, kooperatif adına satış yapmak) dayandırılır. Son durumun değerlendirilmesi zamanında, ürünleri kooperatife veren üyelere, yönetim giderleri çıktıktan sonra kalan kalan satış bedelleri, verdikleri ürünün nitelik ve niceliğine göre bölüştürülür.

c) İlk tarımsal girdi kooperatiflerinin nitelikleri, tarımsal eylemlerin hızlandırılmasına yarayan üretim mallarını satın almayı amaçlayan kuruluşlarla aynıdır.

Bu kooperatifler, kira ile ve senetle satın almayı düzenleyerek üreticilere gübre, tohumluk, donatım ve makinalar için gerekli krediyi sağlamış oldular.

d) Kırsal bankalar, W. Raiffeisen'in koyduğu ilkeleri izlediler. Bunlar, kırsal merkezlerde işlevlerini yürüttüler. Kırsal bankalar, artırımlara, üyelerinin çalışmalarına, Hristiyanlık kurallarına dayalıydı. Kooperatiflerin ortalama büyüklükte bir kapitalleri vardı; ancak üyelerinin ortaklaşa sorumluluğu ve dağıtılmayan kârlardan oluşan yedek akçeler güvenilirliği sağlıyordu. Halk bankaları, Schultze-Delizsch ilkelerini izledi. Bu bankalar, küçük işletmelere, esnaf ve zanaatkârlara yönelikti. Devletin yada dıştan başkalarının herhangi bir karışması olmayan, işlerde çalışan üyelerin yönettiği bir örgüttü. Yedek akçeler her yıl kâr hacmine göre yükseltiliyordu. Üyelerin ortaklaşa sorumluluğu yoktu. Çalışmalar olağan bankacılık uygulamasına göre yürütülüyordu. Bu kuruluşlar, temel olarak çalışmalarını kasabalarda yerine getirmişlerdir.

e) Önce de belirtildiği gibi, karşılıklı yardım tarımsal sigorta kuruluşları, başlangıçta çok deneysel bir aşamadaydı. Sahip olunan hayvan sayısına oranlı bir prim ödeniyordu ve böylece toplanan tutarlar kayıpların karşılanması için kullanılıyordu.

Bununla birlikte, ilk İtalyan kooperatiflerinin nitelikleri, gerçek bir kooperatif yasasıyla belirginleşmiş değildi. Yalnızca bir tek tarımsal kooperatif türünün belirli ilkelere göre-süt alanında-çalıştığı söylenebilir. Bu, dağlık yörelerdeki kırsal kesim arasındaki «roster» mandra sistemidir (latteria turnaria). Bu sistemde, her aile günlük sütünü belirli bir toplama merkezine (casello) getirir. Burada, kooperatif üyesi olan aileler sütü işlerler. Sağlanan gelir

her üyenin toplama merkezine getirdiği süt oranına göre bölüş-türülür. Kamu yetkilileri, bu mandraları önemsememişler ve onları kendiliğinden oluşan, kooperatif dışı kuruluşlar biçiminde değerlemişlerdir. Bu kuruluşlar, kooperatif, mandraların yasal ve ussal biçimlerinin kurulmasında öncü olmuştur.

Yasallaşmanın Evrimi

İtalyada, kamu yetkilileri kooperatifçiliği kırsal kesimin ekonomik ve toplumsal canlanışının araçlarından biri olarak görmüşlerdir. Kamu yetkilileri çeşitli biçimlerde kooperatifçiliğe el uzatmışlardır. Bu arada ilk önce, kooperatif kuruluşların niteliklerinin tanımlanması üzerinde durulmuştur.

15 Nisan 1886 da çıkan 3818 nolu yasa, kooperatif kuruluşlarla, karşılıklı yardım kuruluşları arasında ayırım yapmış, bunları göttükleri amaçların ışığında değerlemiştir. Birinciler, kooperatif işletmeler olarak ele alınırken, anasözleşmelerinde belirtilen durumlarla karşılaşıldığında, üyelerine bir yardım ödentisi yapmayı güvence altına almayı amaçlayan öteki kuruluşlar bir işletme olarak değerlendirilmemiştir.

Yasal düşüncenin bir parçası durumuna giren bu ayırım uzun süre işledi. Zaman geçtikçe, kuruluşları amaçları ışığında tanımlama eğilimi, kooperatif kuruluşlar daha sistematik ve daha özel bir biçim vermek amacıyla çıkarılan pek çok yasada yansıdı.

Vergi bağışıklığı sistemi getiren, 30 Aralık 1923 tarihli ve 3269 nolu yasa, bir kooperatif kuruluşun, karşılıklı yardımlaşma örgütü olarak değerlendirilme koşullarını ortaya koymuştur.

1942 tarihli Medeni Yasanın 2511. maddesi, karşılıklı yarar amacına dayalı girişimlerin, kooperatif kuruluş biçiminde kurulabileceğini, 2515. maddesi ise karşılıklı yardım amacına dayalı olmayan kuruluşların «kooperatif» ünvanını kullanamayacakları hükümlerini getirmiştir. Medeni Yasanın V. cildinin VI. başlığı, karşılıklı yardımlaşma sigorta kuruluşlarını düzenleyerek, bunları kooperatif örgütler içine almıştır.

14 Aralık 1947 tarihli bir kararname, 1923 tarihli yasanın varlığını belirlemiş ve kooperatif kuruluşların, finansal amaçlar açısından karşılıklı yardım örgütü olabilmesi için yerine getirmeleri gereken koşulları ortaya koymuştur.

Bütün bu yasal düzenlemelere göre, «karşılıklı yardımlaşma» kavramı, kimi zaman bir kuruluşun niteliği ve kimi zaman da bir amacı olarak değerlendirilmiştir. Bu kavram, çeşitli kesimlerde ve alanlarda uygulamayı amaçlayan kuruluşlar için «karşılıklı yardımlaşmanın genel ilkeleri»ni belirleyen somut ve özel nitelikler ortaya koymuştur. Bu karşılıklı yardımlaşma ilkesi, bir kooperatif kuruluşta, bir karşılıklı yardımlaşma örgütünde kurumsal olarak karşılıklı yardımlaşma sistemini uygulayan bir örgütte yada yasalarda belirlenmeyen ve herhangi bir yasal biçime girmeyen herhangi bir kuruluşta bulunabilir. Bunlarda, gelirlerin ve yapılan hizmetlerin üyeler arasında bölüştürülmesi koşulu olmalıdır.

Kooperatif kuruluşları için gerçekleştirilen genel düzenlemeler tarımsal kooperatifler için de uygulanır. Ancak, bu genel yasaların yanı sıra girdi gereksinmelerinin karşılanması, tarımsal kredi karşılıklı yardımlaşma gibi tarımsal kooperatifçiliğin çeşitli dallarına uygun yasalar da vardır.

Tarımsal girdi açısından, 7 Mayıs 1948 tarih ve 1235 nolu karar, «consorzi agrari»leri ve bunların ulusal Federasyonunu düzenler.

Kredi kesiminde, kırsal bankalarla ilgili olarak, özellikle 26 Ağustos 1937 tarih ve 1706 nolu kararname ve 4 Ağustos 1955 tarih ve 707 nolu yasa özel hükümler getirmiştir. Tarımsal kredi, çalışma ve geliştirme yöntemleri, üyelerin sorumlulukları ve bankaların denetimi konularında özel düzenlemeler yapılmıştır.

1907'den önce, sigorta kesiminde, karşılıklı yardım kuruluşlarını ele alan özel yasalar yoktu. Bu kuruluşlar, Ticaret Yasasına göre kooperatif örgütler olarak kuruluyorlar yada karşılıklı yardım kuruluşlarına ilişkin 1886 yılının yasasına dayalı oluyorlardı. Karşılıklı yardımlaşma sigorta şirketlerinin yasal statüsü ilk kez 7 Temmuz 1907 tarihli 626 nolu yasa ile getirildi. Bu yasa, küçük tarımsal kooperatifleri ve kapitali 300.000 lireti aşmayan sigorta şirketlerini ele alıyordu. Bu yasanın varolan karşılıklı yardımlaşma kuruluşlarına yasal dayanak sağlamak için çıkarıldığı açıktır.

1918'de Ulusal Sigorta Enstitüsü, bu kuruluşlara yardımcı oldu ve riskin ikinci sigortasını üzerine aldı. Bundan sonra, tarımsal karşılıklı yardım sigorta kuruluşları ile ilgili temel yasa 1919'da çıkarıldı. Bu yasa, Fransız yasasından uyarlanmış ve geçerliliğini

uzun süre korumuştur. 2 Eylül 1919 tarihli 1759 nolu kararname ile ilkeler belirlendi. Daha sonra, 21 Ekim 1923 tarih 2479 nolu kararname, 12 Temmuz 1934 tarih 1920 nolu kararname ile değişiklikler getirildi. 1919 yasasının ilkelerini açıklayan 26 Şubat 1920 tarihli 271 nolu kararnamede bu konuda önem taşımıştır.

Genel tarımsal politika açısından Devlet, kooperatifçiliğin öbür alanlarına da karışmıştır.

1918-1922 dönemindeki deneyimlerin ışığında, hükümet, tarımsal işçi kooperatiflerinin desteğini sağlayarak ekilmeyen toprakların ekilmesini örgütlemek ve kurallara bağlamak için önlemler almış, bunun için 19 Ekim 1944 tarihli ve 279 nolu yasa ile 18 Nisan 1950 tarihli 199 nolu yasayı çıkarmıştır.

Ulusal Tarımsal Ekonomik İstatistikler Bürosuna göre, 1949 yılında -ölü bir dönemdir- 1187 kooperatif tarafından doğrudan doğruya sözleşme temeline göre yönetilen alan 166.000 hektardı. Görüldüğü gibi, bu hareket büyük bir önem taşımaktadır.

Tarımsal politikanın amacı, ekonomik ve toplumsal latifunda'ların yerini, kooperatiflerin yönetimindeki ve toprak ekimindeki rolü ile giderek ortadan kaldırmaktı. Sözleşme ilişkileri ve çalışma, yaşama koşulları kooperatif örgütleri seçenler için daha olumlu yöne götürülmüş, yasalar bunu özendirmiş ve korumuştur.

Toprak reformu bölgelerinde, 12 Mayıs 1950 tarihli 230 nolu yasa ile 21 Ekim 1950 tarihli 104 nolu yasa ve 1950 Aralığındaki 104 nolu Sicilya yörel yası, latifunda sorununu ele almış; aile temeline dayalı yeni çiftlik birimlerinin kurulmasını, toprak kiralama sistemi ile destekleyici bir yenilik getirmiştir. Bu yasaların çeşitli maddeleri ve özellikle 1950 tarihli 230 nolu yasanın 22 ve 23. maddeleri, her yerleşim merkezinde zorunlu kooperatifler ve yeni yerleşen çiftçiler için zorunlu «consorzi» kümeleri kurulması hükümlerini getirmiştir. Bu düzenlemelerin sonucunda, toprak reformu örgütleri 645 kooperatif kurmuşlar, bunlar tarımsal makinelerin, şarap imalatevlerinin, değirmenlerin, peynir ve tütün fabrikalarının, şeker fabrikalarının, tarımsal girdilerin, pazarlama ey-lemelerinin ve karşılıklı hayvan sigortacılığının yönetimini üstlenmişlerdir. Bütün bu kooperatifler, ikincil «consorzi»ler olarak kü-melenmişler ve toprak reformu kooperatifleri ulusal Federasyonuna bağlanmışlardır.

Ulusal tarımsal politika çerçevesinde, kooperatifçilik yeni çiftçileri demokrasiyle kaynaştırmalı; böylece çiftçiler kırsal toplumdaki yerlerini alabilirler ve kendi sorunlarını çözümler.

III. TARIMSAL KOOPERATİFÇİLİĞİN EVRİMİ

İkinci Dünya Savaşından sonra, demokratik yaşam eski durumuna döndüğünde, tarımda maddi açıdan bir gerileme doğmuştu. Yalnızca tarımsal kuruluşların ekonomik etkenliğini düzeltmek için değil, ayrıca ekonomik ve toplumsal dengenin kaynaklarını yeniden yaratma açısından da tarıma önem vermek gerekliydi. Bu kuruluşlar savaş öncesi yıllarda örgüt disiplinine bağlı olmuş, ancak daha sonraki politik olaylarla çökmüşlerdi.

Bu çöküntünün en kesin olarak yer aldığı kesim, merkezi İtalyada, Güney İtalyada ve adalardaki büyük latifunda'lardır. Kısa bir dönem içinde ikinci kez ortaya çıkan en önemli gösterge, toprakların çalışanlarca elde edilmesi olmuştur. Yoksullaşan köylülük, çalışma gereksinmesinin, gerçekleştirmek istediği umutların etkisiyle, savaştan da yüreklenerak eyleme girişmiştir. Köylülüğün sorunlarına gerçek bir çözüm bulabilmek için, topraklarının başında bulunmayan, yıllar boyu dokunulamayan ve değiştirilmesinden korkulan toprak ağalarına karşı harekete geçilmiştir. Öbür kesimlerde, köylülüğün yazgısını değiştirme yolundaki doğal eğilimi, uzun sürenin suskunluğunu ortadan kaldırarak toplumsal istemleri öne çıkarmıştır.

1. Bütün bu alanlardaki sorunlar yalnızca ekonomik değildir; ayrıca eskisinin yerine yeni bir toplumsal yapı oluşturma temeli de vardır.

a. Tarımsal kooperatifçilik, şu alanlarda can damarı rolünü oynamıştır:

— Toprağın tarımsal işçiler tarafından kurulan kooperatiflere ekilmek üzere ayrılması,

— Tarım reformunun yapıldığı bölgelerde, kurumsal yapının geliştirilmesi,

— Gerçek çiftçilik alanında kooperatifçiliğin geliştirilmesi.

Kamu yetkilerinin bu reformda oynadığı rol, daha önce belirtilmişti. Ekilmeyen yada yeterince ekilmeyen toprağın dağıtımı ha-

reketi, çeşitli ideolojik yaklaşımdaki politik güçler tarafından -Sosyalist, Komünist, Hristiyan Demokrat, Cumhuriyetçi- desteklenmiştir. Hristiyan çalışanlar örgütleri, Emilia gibi belirli alanlarda kesin bir rol oynamışlardır.

Ekici kooperatifçiliği kesiminde, tarımsal girdilerin yanı sıra, teknik hizmetleri de sağlamak için çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Belirli tarımsal «consorzi»ler ve İtalyan Tarımsal «Consorti»ler Federasyonu, aşağıdaki aşamaları gerçekleştirmiştir:

— Traktörlerin ödünç alınabileceği merkezlerin örgütlenilmesi,

— Tohumluk seçimi için kuruluşlar oluşturmak,

— Fidanlıklar ve çiftlikler oluşturmak,

— Deneme alanları kurmak,

— Teknik bilgi yardımı büroları ve laboratuvarları oluşturmak,

— Bitki hastalıkları denetleme merkezleri örgütlemek,

— Ürünlerin gönüllü depolanmasını örgütlemek: Bunda yer alan üreticiler büyük üstünlükler sağlar. Ürünün satışından sonra, elde olunan miktar, depolama giderleri çıkarıldıktan sonra, üreticilere ürünlerine göre dağıtılır.

b. Kredi kesiminde Wollemborg ve Luigi Cerruti'nin düşüncelerindeki farklılık değişik uygulamaları ortaya çıkarmıştır. Bu durum, katolik kırsal bankaların, başlangıçta taşra merkezlerinde toplanmasına ve İtalyan Kırsal Bankalar Federasyonu'nun Brescia kongresinin yapıldığı 1909 yılına dek kurulamamasına yol açmıştır. 1919'da Federasyon 2000'den fazla örgütü kapsayan 50 yörel federasyondan oluşmaktaydı.

Son yirmi yıl içinde Katolik Federasyonu kırsal bankaların bir tek örgütte birleştirilmeleri nedeniyle, eski burumlarını yitirdiyse de, yasal olarak Birlikte federasyonlaşan bir çok kırsal banka, Toplumsal Eylem İçin Katolik Enstitüsü ile ilişkisini sürdürmüştür.

Luigi Luzzati'nin Schultze-Delitzsch ilkelerine göre 19. Yüzyılın sonlarında tüm İtalya'da kurduğu halk bankaları-kırsal bankalara göre çok az olsa da-tarımsal açıdan bir yer tutmuşlardır.

c. Aynı koşullardaki öbür ölkelerde olduğu gibi, sigortacılığa ilişkin düzenlemeler kamu yetkililerince gerçekleştirilerek, karşılıklı yardım tarımsal kuruluşlarına yeni bir canlılık verilmiştir. 1920'de yalnızca canlı hayvan sigortacılığı alanında 1300 kuruluş bulunuyordu.

Öte yandan, bu zamanlarda «tarımsal kooperatifçilik ve karşılıklı tarımsal yardımlaşma rehberliği bölümü» kuran karşılıklı yardımlaşma tarımsal kuruluşları Ulusal Enstitüsü'nün işlevlerini de belirtmek gerekir. Bu kuruluşun görevleri, küçük tarımsal kooperatiflerini ve karşılıklı yardımlaşma kuruluşlarını yürütecek personelin sürekli eğitimini gerçekleştirecek olanakları sağlamaktı.

2. Bunların dışında, tarımsal kooperatifçilik çeşitli engellerle karşılaşmıştır:

— İlk önce ekonomik güçlükler vardı; çünkü üyelerin artırımları her zaman için gerekli donatım alacak yeterlikte değildi-özellikle işleme kooperatiflerinde - Günümüzde bu sorun özellikle devlet yardımlarıyla bir ölçüde özömlenmiştir. Ancak, bir üyenin alabileceği pay miktarının sınırlandırılmış olması, kimi zaman bir engel olmakta, özellikle savaştan sonra para değerinin düşmesi bu güçlüğu arttırmaktadır.

— İnsancıl açıdan, tarımsal kooperatifçilik çiftçilerin bireyciliğini ortadan kaldıracı olmuştur.

3. En hızlı gelişme gösteren tarımsal kooperatifçilik alanları, tarımsal girdi arzı, depolama, ürünlerin işlenmesi ve satışı ile tarımsal kredi olmuştur.

Öte yandan, emek kooperatifçiliği ortadan kalkma eğilimi göstermektedir. Bu kooperatifçilik, işsizliğin ve fazla nüfusun yarattığı bunalım dönemlerinde ortaya çıkmış ve sınıf savaşını özendiren hareketlerce desteklenmiştir. Fakat, endüstri ve tarımdaki genel gelişimin artan miktarda ücretli emeği emmesi ve yeni iř olanakları yaratması, bu kooperatifçiliğin dayanaklarını ortadan kaldırmaya başlamıştır.

4. Genel olarak kooperatifleri ya toplumsal ve politik ideolojiler temeline göre ya da politika ve dinle ilişkisi olmayan ekonomik hedefler temeline göre ikiye ayırabiliriz.

Son yıllarda, kooperatiflerin yardımı ve olanakları açısından, bunların önemli bir boyuta ulaştığı hemen söylenebilir.

Yeni tarımsal teknikler, ekim yöntemlerinde artan ilerleme ve kuruluşlardaki yeni kümeleşmeler, tarımsal girdilerin doğrudan üretimi ve tohumluk seçimi açılarından kooperatiflere hizmeti hızlandırmıştır.